

(MAM RZA (

mam Rzann (s) hadti mnasibti il ziz hmvtlnrimiz v oxucularmza basal verir v o hzrtin hyat il bal
:qsa mlumat nzriniz atdrdq

Arannews-mam Rza () 148-ci hicri-qmri ilinin Zil-qd aynda anadan olmur. O hzrtin knysi blhsn, lqbi Rzadr v atas imam Kazim () (183-c hicri ilind) Badad zindannda hid olduqdan sonra otuz be yanda imamt atmdr. mam Rzann () vfat tarixi haqda ixtilaf vardr; bzilri 202-ci il, bzilri is 203-c hicri ilind vfat etdiyini qeyd etmilr. Hans ayda vfat etdiyini gldikd is, eyx Kuleyni v eyx Mfid (hans gnd olduuna toxunmadan) Sfr aynda vfat etdiyini sylmilr. Nvbxti o hzrtin vfat gnn Sfr aynd sonuncu gn qeyd etmidir. O hzrtin anas Xeyzran adlanrd. Bzilrinin fikrinc, o, Novb halisindn olmur. Ad rva, lqbi is qdradr. Bzilri anasnn (.adnn Ncm, Tktn v knysin mml-Bnin olduunu qeyd etmilr. ("l-immtu isna r", c. 2, s. 342 mam Rza () 201-ci h.q. ilin qdr Mdind yaam, hmin ilin Ramazan aynda Mrv gedrk 203-c .ilin Sfr aynda hadt yetirilm v Xorasanda (Mhd hrind) dfn olunmur

MAM RZA () HARUNUN DVRND

183-c hicri ilind imam Kazim () Harunun mri il Badad zindannda zhrlrib hid olduqdan sonra imam Rza () imam olduu mddtin on ilini Harunun hakimiyti dvrnd yaamdr. Bu mddt Harunun zbanalq v aznlq mhiti olmas il yana, hm d imam Rzann () nisbtdn azad yaad v elmi-mdni faliyyti dvr hesab olunur. nki Harun bu mddt rzind o hzrt toxunmam v imam Rza () aq kild faliyyt aparmdr. Buna gr d, o hzrtin yetirdiyi agirdlr, islami elmlr ocanda tlim etdiy Quran hqiqtlri v slam maarifi d, mhz bu dvr tsadf edir. Harunun tziqlri azaldaraq imam Rzan () nisbtdn azad buraxmasnn sbbi, blk d, onun imam Kazimi () qtl etdiyini rt-basdr etmsi il laqdardr. Harun bu byk cinaytin stn rtmy alsa da, mslnin st alr v camaatda ona qar byk nifrt hissi oyanr. Buna gr d, Harun bir thr zn brat qazandraq .istiyirdi

VLHDLK MSLS

mam Rza () haqqnda n nmli tarixi hadis o hzrtin vlihdlik mslsi idi. O hzrtin vlihdliyi il bal nqr arpan mslr bunlardr: 1. Bu prosesd Mmunun hdfi; 2. Mmunun z hdfin atmamasnda .imam Rzann () mvqeyi

Mmunun zahiri rftarlarndan baa dlr ki, o, bu prosesd xsusi hiylgrlikl zahird z xalis niyytini imam Rzaya () mhbbtini bildirmk istmi v xilaft mslsind imam linin () nslinin haql v layiqli .olduuna inandn gstrmy almdr

.Digr msl imam Rzann () xilaft tkilatna gtilmsi il o hzrtin faliyytlrinin mhdukladrlmas idi nc msl is budur ki, imam Rza () Mmunun vlihdliyini qbul etmkl, zmtini, mqam v mvqeyini azaldacaq, trfdarlarnn yannda hrmtnd dck, kims onu pak v mqdds bir xsiyyt kimi .tanmayacaq v nhayt, iddia etdiklrini pu bilckdilir

bu Slt Hrvi d vlihdliyin imam Rzaya () hval edilmsinin sbbini bel aqlayr: "Mmun imam Rzan () vlihd semkl, camaata o hzrtin dnyaprst v dnya malna hrisliyini sbut etmk v belc, ".mnvi mqamn lklmk istiyirdi

Hqiqt budur ki, camaat hr vaxt imam linin () vladlarna, mxsusn, i imamlarna xsusi ehtiram bslemi v bu da xalqn onlara hdsiz drcd etiqad v etimadna sbb olmuu. mamlarn spesifik xsusiyytlri hr ksi onlara trf ynltdi, camaatn onlara qar itatini zruvildirm, hminin

onlarn qarsnda tslimilik ruhu yaratmd. Mmun alrd ki, bu zmt v mqddsliyi aradan qaldrsn v n az, onlarn da baqalar kimi hakimiyat atdqlar zaman zlm v fsada dcklri fikrini camaata .alasn

Xilaft v siyast insanlarn nzhnd bir nv irkinlik sayld n tqval v nfsi pak insann siyast qoulmas onun tsir v nfuzunun azalmasna sbb olacaqd. mam Rza () kimi tqva v zahidlikd ndr olan xsin Abbasilrin qurduu xilaftl mkdal o hzrti mqam v nzhnd salacaqd. Buna gr d, o hzrt etiraz lamti olaraq deyirdir: "Dnyaya balanmadnz halda, n n Mmunun vlihdliyini qbul ".etdiniz?" mam () buyurard: "Bu i n qdr nifrt etdiyimi yaln Allah bilir

Mmunun bu hdfirin knarnda bzi msllr d toxuna bilrik. Msln, Mmun bu tdbiri il imam Rzan () istdiy kimi idar ed bilrdi. Bu istiqamtd mamn zhnd bir ox gzti qoymudu ki, onlar (.hr an mamn vziyyatini Mmuna atdrrdlar. ("yunu xbarir Riza ()", c.2, s.151-152

MAM RZANIN () REAKSYASI

mam Rzann () gstrdiy ilk kslmli Xorasana glmkdn imtina etmsi idi. Tbi ki, bu i Mmun n bir qlb hesab edilirdi. O hzrt onu aparmaa mmur olan Rca ibn bu Zhhakn mcbur etmsin qdrki mddtd bu il mxaliftlik etdi. eyx Kuleyni, Yasir Xadimdn v Rayyan ibn Sltdn bel nql edir: "(Mmunun qarda) min mlub edildikdn v Mmun hkumtini qurduqdan sonra, mama bir mktub yazaraq Xorasana glmsini istdi. mam is onun istyin msbt cavab vermdi. Bir hdisd deyilir: "Mmun bu haqda o qdr mktub yazd ki, mam () Mmunun bu idn l kmycyini grkd, (getmkdn baqa bir arnin olmadn baa dd." ("suli-kafi", c.1, s.488

eyx Sduq, Mul Scistanidn bel nql edir: "mam Rzan () Xorasana aparmaq n Mdiny bir mmur gldiy zaman, mn orada idim. mam Rza () Rsulullah (s) il vidalamaq n o hzrtin trbsin daxil oldu. mamn dflrl trbdn xb yenidn geri dndyn v yskk ssl aladn grdm. mama yaxnlab salam verdim v bunun sbbini sorudum. mam buyurdu: "Cddimin yanndan gedck "...v qrbtd lcy

Hminin imam Rza () Xorasana getdiy zaman ailsindn he ksi z il aparmad. Bu da o hzrt .baxmndan sfrin he d aydn glcy malik olmadn bildirir

Nhayt, Mmun xilafti imam Rzaya () hval etmk istyini irli srd. Mmunun hdsiz israrndan v .mamn da bunu qbul etmmsindn sonra, vlihdlik zorla mama ykldi

Qeyd etmk lazmdr ki, Mmun xilaftin mama hval edilmsi il bal tklifind ciddi deyildi. Bel ki, mamn vlihdliyi qbul etmdiyi tqdird, Mmun trfindn lml hdlmsi bu iddiann tsdiqlnmsind qnatbx bir dlil ola bilir. nki Mmunun eyni zamanda imam Rzaya () sevgisini zahir etmsi v o hzrti lml hdlmsi nec dnl bilir?! gr o, hqiqtn, mama etiqad bslyirdis, n n mam "bayram" !?namaz qlmaqdan kindirdi

Hr halda, vlihdliyin qbulluu bard Mmunun israr v ks-tqdird, imam Rzann () lml hdlmsi o hzrti el bir vziyytd qoymudu ki, baqa arsinin olmad anlald. Eyni zamanda, mam () Mmunun z hfin atmamas n lindn glnini sirgmd. Bu msl yaln mamla () Mmun arasnda .ba vern iki aylq mzakirdn sonra gerklidi

mam Rza () dlil-sbutlar il Mmuna bildirdi ki, ya znn v ata-babalarnn xilaft haql olmadqlarn etiraf etmli, ya da mamdan l kmlidir. Mmun imam Rzan () vlihdliy mcbur etdiy zaman mam ona buyurdu: "gr bu xilaft sn aiddirs, Allah onu snin n qrar vermidir. Bel olan halda, Allahn sn geyindiriyi paltar xarb baqasna vermyin caiz deyildir. gr sn aid deyils, yen d, zn (.aid olmayanbaqasna balaman caiz deyildir." ("Rovztul-vaizin", Niapuri, s.223

Hr halda, imam Rza () mcburi kild vlihdliyi qbul etdi. Lakin vlihdliyi qbul etdiy n siyasi .istifadlr olunmasn dey, mam btn gcn sfrbr etdi

O hzrt vlihdliyi bir sra xsusi rtrlr sasnda qbul etmidi ki, mli olaraq onu siyasi v ictimai msllr mdaxil etmkdn tamamil uzaqladrrd. O hzrt rtrlini bel aqlad: "Mn bunu (vlihdlik) bu rtrlr qbul edirm ki, kimsy vzifvermyck v kimsni vzifsindn azad etmycym. He bir snn v adt-

nnnipozmayacaq v vlihdlik mqamn yalnz uzaqdan-uzaa dayacaam.” (“yunu xbarir Riza (.)”, c.2, s.148

MAM RZA () V MMUN

:Burada Mmunun imam Rza () il laqsi haqda iki sasl mslni xatrlamaq yerin drdi Mmun imam Rzan () Mrv gtirdikdn sonra mxtlif alimlrin itirak il bir ox elmi yncaqlar tkil .1 edrdi v orada mamla baqalar arasnda bir ox mzakirlr ba verrdi. Bu yncaqlarda mzakir .ediln mslr, mumiyytl, fiqhi v etiqadi mslrdrn ibart idi

Bu id Mmunun mqsdni zn elmsevr v ona hmiyyt vern kimi gstrmk idi. Amma Mmunun bel yncaqlar tkil etmkd mqsdni baqa idi. O, mam mzakir mhitin kmkl, adi camaatn hli-beyt imamlar il bal “Onlar xsusi elmlr, o cmlnd, “ldnni” elm sahibdir!” dnscini aradan .qaldrmaq istyirdi

Elmi hrt imam Rzan () hadt yetirmk n n nmli dlil sayld. hmd ibn li nsari deyir ki, bu Sltdn: “Mmun imam Rzann () ldrmsin nec raz oldu?” dey soruduqda bel cavab verdi: “...Mmun vlihdliyi imam Rzaya () hval etmk, camaata onun dnyaya balandn gstrmk v nticd, o hzrti camaatn gzndn salmaq istyirdi. Ancaq imam Rzann () rftar v hrklri onun Mmundan stnlyn akar etdikd, Mmun imam Rzann () elmi mqamn zdlmk v camaatn gzndn salmaq n btn mslman sxolastiklrini mamla elmi mnaziry dvt etdi. Amma mamla hmshbt olan hr bir yhudi v msih alimi mama tslim olurdu. Nticd, camaat da deyirdi ki, imam Rza () xilaft Mmundan daha layiqdir. Mmunun casuslar da hadislrni ona xbr verirdilr. Belc, Mmun (.imam Rzan () zhrlyrk ldrd. (“yunu xbarir Riza ()”, c.2, s.241

Mmunla imam Rza () arasndak laqlr klq salan ikinci bir nqt d, mamn “bayram” .2 namaznda itirak etmsi oldu. Mmun, mamdan () bayram namazn qlma ists d, mam vlihdliyi qbul edrkn qarya qoyduu rtr sasnda bayram namazn qlmayacan syldi. Mmun israr etdikd, mam mcbur olaraq qbul etdi v buyurdu: “Bel is, Rsulullah (s) kimi namaza gedcym!” Mmun da bunu qbul etdi. Bu arada camaat imam Rzann () padahlar kimi bzi xsusi nmlr tabe olaraq evdn xacan gzlyrkn, bir d grdlr ki, mam ayaqyaln evdn xd v “tkbir” deyirk yola dd. Rsmi geyimlr bu mclisd itirak edn mirlr v dvlr mmurlar bunu grdkd, atlarndan db, ayaqqablarn xartdlar, alayb “tkbir” deyirk mamn arxasna hrkt etmy baladlar. Nql edirlr ki, Fzl xlif Mmuna dedi: “gr imam Rza () bu kild namaz qlnacaq yer gets, camaat ona aiq olar. Yax olar ki, onun geri dnmsini istyin.” Mmun bir nfri gndrrk mamn geri dnmsini istdi. mam ayaqqablarn istdi v geyinib atna minrk geri dnd.” (.(“Rovztul-vaizin”, Niapuri, s.227-228

Mmun bu hadisdn daha ox thlk hiss edib anlad ki, mam onun he bir drdin drman olmad kimi, siyasi vziyyti tamamil onun leyhin yndir. Buna gr d, onun hr bir iini vasvaslqla aradmaq v Mmunun leyhin grmk istdiyi hr bir tdbiri ona xbr vermkn gztir tyin edildi v (.onlar bel faliiytlrdrn Mmunu xbrdar etdir. (“yunu xbarir Riza ()”, c.2, s.153

Baqa hallarda da imam Rza () Mmunu grdy ilrin gr tnqid edrdi. Msln, Mmun slam razilrini genilndirmkn qeyri-islami dvltrl dyrkn o hzrt Mmuna buyurmudu: “N n Mhmmdin (s) ”?mmti haqda dnmr v onlar islah etmy almrsan

MAM RZANIN () HADT

Qeyd etdikrimizdn aydn olur ki, Mmun imam Rzan () Mrv gtirmkl uurlu nticlr ld ed bilmdi. Htta vziyytin bu minvalla davam etmsi onun n aradan qaldr bilmeyi ehtimali zrrlr bel douracaqd. Xilafti l almaq n z qardan ldrmkdn kinmyn v znn xilaft krssn oturmas n zhmtlr qatlaan vzirini gz qrpmadan ldrn Mmun, indi d cani ata-babalar kimi xilaftini qorumaq mqsdil i imamlardan digr birini ldrmk fikrin dd v nhayt, hiyly l ataraq znmxsus siyasi oyunlar ttbiq etmk imam Rzan () hadt yetirdi v mamn () lmdn kdrli olduunu bildirdi. Bel ki, gn, gec mamn () qbrinin stndn ayrmad. Mmun el ustalqla z rolunu ifa etdi ki, htta bzi i alimlrni mamn () Mmun trfindn hadt yetirilmdiyini qbul etdi. rbili hmin

alimlrđn biridir. Halbuki imam Rza () haqqnda n geni kitab yazan eyx Sduq bada olmaqla, i alimlrinin ksriyyti bir ox rvaytlr istinad edrk imam Rzann () Mmun trfindn hadt (.yetirildiyini tsdiq etmilr. ("Msndi imam Rza ()", zizullah tarudi, c.1, s.124-139